

J. Svátek: Materialita poutních míst ve Svaté zemi v českých cestopisech 15. století

HANDOUT

1a) Znovunalezené kameny z biblických dějů:

Potom málo dále na pravú ruku šli sme do malého kostelíka, v kterémžto jest oltář. A na tom oltáři leží ten veliký kámen, kterýmž byl hrob pána Krista zavřen, jakož tři Marije, hledající pána Krista po jeho vzkříšení, o tom kamenu mezi sebou mluvili, řkúce: „Kto nám odloží kámen ode dveří hrobových?“ Neb byl veliký velmi, jakož o tom ve čtení psáno. A tentýž kámen jest delší než mého sáhu a asa dvau loket z šíři a v prostředku jest skuoro dvau loket z tlausti. (Hasištejn, 77)

1b) Pilátův dům: A tu sau ti dva kameni, ježto na jednom z nich pán Kristus stál, když jest na smrt odsúzen, a na druhém stál Pilát, když ho odsuzoval na smrt. A svatá Helena svrchupsaná nemohúci se vyptati toho v jistotě na žádném, který by to kámen pravý byl, na kterém pán Kristus stál, i dala oba dva v ten sklep vezdíti. (Hasištejn 64)

2) Materialita v popisech svatýň

2a) A tu jest v té Lidya (**Lydda**) čistý kostel svatého Jiříe – všecken z tesaného kamene byl ustaven, ale již jest zbořen, jedné kuor ještě stojí (...). A v témž kuoru jest uděláno z tesaného kamene jako voltář. A v tém voltáři jest proti velikému voltáři diera, že jeden každý muož tam dobře vlézt. A tu jest kámen čtverohranatý z bielého mramoru, tři čtvrtě lokte asa zdéli a zšíři. (Hasištejn, 56-57)

2b) Křivoústý o kostele Narození v Betlémě: ... kostel, kdež se narodil Pán Ježíš, a v tom kostele bylo jest biskupství, a byl kostel velmi čistý a nákladně udělaný a přecistým kamením pulérováným podláždění, že jeden kámen nad druhým nic nevyniká, a stěny jeho všeckny pokryty kamením pulérováným, sloupové čtyřmi řády stojí a jest jich více než čtyrydce, a jeden každý sloup všecko z kamení čistého mramorového, se svrchu pak jest podobenství malování složené z malitého kamení pulérováného, z zlata a z barvy modré, ješto slove lazour, a jest také i jinými barvami okrášlený. Ó kterak jest to byl přecistý kostel, ale což větší a zestaravše ku pádu se blíží, tak tento kostel, a ačkoli ještě celí stojí příkladově toho kostela, na nich stojí krov, obé spolu jest z dříví cypřišového uděláno a na tom pokrytí jest svrchu z olova. (Křivoústý, 84)

2c) Kabátníkův popis jeslí v Betlémě: Také jest oltář na tom miestě, kdež Panna Maria porodila Pána Krysta. Bosáci na něm slúžie a řečtí kněže u velikém klášteře svrchu na hoře slúžie, a kdež Pán Krystus narozený položen byl, jakož my obyčejem svým říekámy jesle, tam miesto našich jeslí dřevěných jsú koryta vytesaná z kamene alabastrového a mramorového a koryta ta sú miesto žlebuov i jeslí, neb tak u nich ten obyčej jest. Než koryto, v kterémž dietě Pán Krystus položen byl, jest alabastrové a zšíři muož býti dvú loket a zdéli, co by mohli čtyřie oslové státi u něho. (Kabátník, 102)

2d) Kostel Božího hrobu: popis samotné kaple s Božím hrobem

... a všecka bielým mramorem pulérováným hladce všudy obdělána a sklenuta a žádného okna nemá... jedny dveře dřevěné, druhé kamenné a na miestě samotného hrobu leží kámen čtverohraný, na puol lokte ztlausti a dlauhaj a širokaj asa na dvě piedi. A to jest ten kámen, na kterémž anděl seděl, když Maria Magdalena s jinými Mariemi pána Krista v témž hrobu hledající nenalezli, a anděli jim řekl, sedě na témž kamenie: Není ho zde, jehož hledáte. Vstalť jest etc. (Hasištejn, 69)

Hrob Pána Krysta z skály samorostlé a mramorové vytesaný jest a nezdá se, by co bylo u něho opravováno, než jakž byl prvě udělán, neb jest dielo prosté, starodávnie, nekřtaltovnie a jest tesaný na čtyři úhly zevnitř a jest ho málo v zemi, než nad zemí muož býti člověka zvyší prostřednieho.“ (Kabátník, 104)

3) Kontakt poutníka s posvátnými kameny
3a) Hrob Panny Marie: ... viděl sem hrob Panny Marie a ohledal jsem jej, neb sú mi se ho nebránili dotýkati. Vytesaný jest z bílého alabastru a jest nad zemí nízký a od svrchu jest tesaný. (Kabátník, 106)
3b) Sloup Kristova bičování v kostele Božího hrobu: ... kus toho slaupu, v kteréhož pán Kristus bičován jest. (...) A ten slaup tam za tau mříží jest, že každý tam rukau svobodně sáhnouti muož a jeho se dotknouti. A jest týž slaup mramoru takového jako zde v Čechách bývají narudovatý. Tuším, že jest asa pěti čtvrtí lokte zvýši a puol druhého lokte na tlaušť vuokol. (Hasištejn 66)
3c) Prostředek světa v kostele Božího hrobu: Také sme tehďáž po procesí túlali se po chrámě a ohledávali sme ta místa svatá, kteréž držíe ty jiné roty těch zlých křesťanuov. I po těch věciech jdúce od kaply hrobu božieho do kuoru, jest tu v tom kuoru kámen čtverohranatý a v něm v prostředku diera. A to místo, kdež ten kámen jest, mý býti prostředek světa. A ležal sem na tom kamenu a spal sem asa dvě hodinie. (Hasištejn, 75)
4) Olivetská hora - místo Nanebevstoupení
4a) Kaplička vokrúhlá vosmihranatá a jest mých osmnácte sáhuov vuokol zvieci a pěkně z tesaného kamene udělaná i též svrchu tesaným kamenem sklenutá (...). A tu v prostředku té kapličky jest místo, kdež pán Kristus v přítomnosti Panny Marie, matky své, a svatých apoštoluov s toho místa na nebe vstúpil. A na tom místě jest kámen z bílého mramoru snad lokte zdéli a zšíři, a v něm vytesaná jest šlápěje pravé nohy. (Hasištejn 61)
4b) Na tom místě jest skála alabastrová velmi rovná a hladká a na té skále šest jest šlápějí člověčích a jakoby bosýma nohama vtačených do té skály dobře hluboko a jest i prsty znáti. (Kabátník, 108)

Hasištejn = *Jana Hasištejnského z Lobkovic Putování k Svatému hrobu*, ed. F. Strejček, Praha 1902

Křivoústý = Jaroslav Kolár, *České znění Cesty do Jeruzaléma Martina Křivoústého*, Strahovská knihovna 18-19, 1983-1984, s. 67-95

Kabátník = Martin Kabátník, *Cesta z Čech do Jeruzaléma a Egypta r. 1491-1492*, ed. M. Vajdlová, Praha – Litomyšl 2019